

Veckans växt v. 35

Sparris *Asparagus officinalis* L. "Wäsbysparris".

I ett brev från den 4 januari 1904 skriver "Löjtnantens underdånigaste Tjänare" A. F. Hellquist med vacker handstil till ägaren av Julita Gård i Sörmland, Löjtnant Herr Artur Bäckström, om parkanläggningsarbetet vid Wäsby. Vid den tiden låg granngården Wäsby under Julita Gård. Hellquist hade i många år tjänstgjort på gården, men är nu gammal och sliten samt har en dålig ekonomi och hälsa. Han tackar Löjtnanten för bröd och kött och vädjar om fortsatt hjälp med mat och boende.

I brevet berättar han om vad han har uträttat på gården och skriver "Jag har värkeligen inte Sparatt mina krafter till arbete ... Trädgården planterades 1888 myckett arbete omkring Willan Samt spadvändes alla gräsplaner äfenså planterade jag 700 Sparrisrötter på 12 Sängar som nu skördas af. Vid ytterligare efterforskningar i Julitas Gårdsarkiv stöter man på en räkenskapshandling utfärdad den 18 maj 1888. Här kan man läsa om att det köptes 700 sparrisplantor från Alnarp för 12 kr och 60 öre och till detta tillkom en fraktkostnad på 1 kr och 30 öre. Med stor sannolikhet är det fråga om den sparris som den gamle trädgårdsmästaren Filip berättar om i sitt brev.

I en form av internredovisning från 1904, då Wäsby var uthyrd, finns en uppgift från maj månad, att Löjtnanten Bäckström köpte 900 sparris till en kostnad av 11 kronor och 25 öre (1,25öre/st.) Samtidigt köper Julita Gårds inspektör 50 sparrisskott, men tydligen av sämre kvalitet. Kanske inte fullt så vita eller raka eftersom han endast behövde betala 1 öre stycket.

I "Sparrisuppropet" var denna sparris den första växt som vi för flera år sedan inventerade och samlade in. 2007 fanns fortfarande 10 sparrissängar kvar på Wäsby, men under de senaste åren har anläggningen reducerats och så även plantmaterialet. Plantorna såldes och på den vägen har

"Wäsbysparrisen" kompletterat de gamla sparrissängarna på godset Eriksberg utanför Katrineholm.

Vi har gjort bedömningen att Wäsbysparrisen är värd att bevaras, likaså de gamla ursprungliga sparrisplantorna från Eriksberg. Under de närmaste åren kommer dessa att planteras i "Den centrala samlingen" i Alnarp. Man kan verkligen i "Wäsbysparrisens" fall säga att växten återbördas till sitt ursprung! Däremot har vi inte lyckats finna någon ursprunglig Alnarpssparris. Hos de kulturväxter som vi har studerat närmare ser vi ofta liknande mönster. Växterna gör många och långa resor, hit och dit fram och tillbaka. Frågan som vi inte har besvarat än är dock hur detta påverkar variationen? Har det utvecklats speciella lokala varianter?

Genom Poms arbete med sparris har vi funnit att godsen och de stora gårdarna hade anlagda sparrissängar med många plantor för att skörda vit sparris. Den andra typen av fynd begränsas till att

vara enskilda plantor i rabatter ofta på mindre och inte fullt så stora gårdar som godsens. Även de av ägarna förmedlade namnen ger information över att man inte hade dessa växter till att äta, utan mer som prydnad. Tydligt helt ovetandes om att det latinska namnet för sparris, *Asparagus*, har sitt ursprung i det indogermanska ordet för just äta. Dessa sparrisplantor betecknades istället som bukett- eller blomstersparris. Och visst är sparrisens gröna stjälkar med de bladliknande phyllokladier dekorativa?

Text och foto: Else-Marie K. Strese, Pom